

Karel Toman:

STOLETÝ KALENDÁŘ

NÁPIS KNIHY

*Po bludné pouti světem,
jenž vyprah' srdce mé a tvrdou rukou zkrušil,
vracím se pod tvůj věrný krov,
zas dítě, domove. Kdybys jen rubáš ušil
mým bludům, řek' pár smírných slov
a provodil mou rakev květem,
učiníš dosti.*

PASTEL

*Dnes asi v slunné odpoledne
se třemi kozlátky a beránkem
a s věrným černým psem
vyběhl k lesu Ala.*

*Pod plavým vlasem tvář mu hnědne
a v očích jiskří radost. Kopřivy
ho velmi udiví
i drsné ostružiny.*

Sluníčko sebral na třeslici,

*aby mu vzlétlo s dlaně. Nechce. Ne.
A stádo posměšné
jen trká se a směje.*

*Zved' na ně ruku trestající
a volá matku. V dálce, nemocna,
z těžkého blouzní sna.
Netuší, neví Ala.*

PO NEMOCI

*Byla to věčnost? Noc? Či jediný jen den?
Smrt tiše stála
u tvojich hlav a přítímím světnice
vál číhající dech zlé sudice.*

*Snad slunce svítilo, snad hvězdy do oken.
Tvá krev se bála.
A všecka úzkost hrůzné chvíle té
slila se v jméno tvého dítěte.*

*V tvé duši žil náš hoch ve světlo proměněn,
stráž matky stálá.
Jsi vykoupěna. Vděčné hosanna
životu zpívá bytost oddaná.*

NA CESTU

*Měsíci, vstávej, ospalý,
umyj se sněhem, nebud' líný.
Uvidíš, co jsme dostali!
Vlak osobní i nákladní
a lidi udělané z hlíny.*

*Měsíci, honem, pojedem.
Vlak píská. Kolik hodin bije?
Sedni si ke mně, nespadni,
ujedem všichni v krásnou zem.
Svezu tě rovnou do Francie.*

*Tam budem trhat hrozinky
a mandle, fíky, počkej, pane!
A citron zlatý celinký.
Tatškovi, mámě ujedem,
ať mají oči uplakané.*

VEČER

*Tma světla polyká a polyká je řeka.
Jdeš mezi stíny stín.
A sen tvůj padá v mhy a v tichou řeku stéká
do hlubin, do výšin.*

*Kolikrát mládí tvé blouznivě putovalo
v minulost, v budoucnost,
za křiku zástupů, jež elektrisovalo,
čím dýše starý most!*

Jdeš zmlklý, věřící a vyvoláváš maní

*scén řady v paměti
a lidi, postavy, myšlenky mrtvých skrání
a píseň staletí.*

PÍSEŇ

*Den kalný tiše zavolal,
co mládí tvoje milovalo,
žár smyslů, radost., smích a žal –
ó jak to bylo málo, málo!*

*Hlas houslí naléhavě zní,
lká, pláče, jásá, úpí, kvílí,
v tón jeden všechno uvězní,
čím dnové tví a roky byly.*

Samota přísná důvěrně

*ti ruku na rameno klade –
ó proč tak skřípou příšerně
z minula vstalé touhy mladé?*

*A venku víří bujný sníh
tak jako vzpomínky tvou hlavou.
Vzpomínej, dosni a buď tich.
Teď mluví hvězdy s nocí tmavou.*

I DECHLO JARO

V SRDCE MÉ . . .

*I dechlo jaro v srdce mé,
(hlas nocí větrných jsem slyšel)
šeptalo : Vstaň a půjdeme. –
Že smutno bylo srdce mé,
já k smutnějším jsem ráno vyšel.*

*Ne těšitel, jen jako ten,
jenž s trpícími nese hoře,
jsem nahléd' chatám do oken*

*a jak jsem kráčel samoten,
slz cizích zalilo mě moře.*

*Hrob zamklý byl každý dům
a vesnice, toť hřbitov celý.
Když zazněl zpěv, to pohrobkům
a vlastním oklamáným snům
zmučené mladé ženy pěly.*

*A starých matek černý řad
pokorně bral se ke kostelu.
Na starce u hřbitovních vrat
třpyt slunce vysměvačný pad'
a ruka sáhla k srdci, k čelu.*

*I slovo boží jinak zní,
než znělo ještě loni z jara.
Jen hlahol zvonů stejně zní*

*hlubokou notou smuteční,
když mrtvého kněz pochovává.*

A stejným dechem voní zem

*syrových kouřících se polí,
jak obrací se pod pluhem.
A jako za mátožným snem
cesta se plouží pod topoly.*

*Jde rozsévač, a mně se zdá,
že zrno elektrické seje,
jež rychle v půdu zapadá
a rychle bohatou žeň dá,
a po ní lehký vánek věje.*

BALADA KAŽDODENNÍ

*Dlouhý žal a krátký den
jidášsky zří do oken.
Tisíc lží jsme slyšeli,
podlostí sto viděli –
mlčíme a pohrdáme.*

*Bledé ticho kolem nás.
Přítel dýchá, přítel zhas.
Viděla's ty žluté ruce*

*spiaté v křečovitě muce?
Mlčíme a pohrdáme.*

*V modrých očích dítěte
život mrtvým vykvete.
Nový život, nový den,
mladou láskou vykouzlen.
Věříme a pohrdáme.*

ADVENT

*I chodil anděl boží
v ten dlouhý truchlý advent po Čechách.
Na varhany mu větry hrály,
dveře se před ním samy otvíraly
a provázely ho neviditelné kůry.
Rosu dejte nebesa s hůry.*

*A mluvil anděl boží,
kde vešel v dům : Bud' statečný a věř.
A dětem zahořely tváře
radostí, silou z nebeské té zářea matkám i otcům spad-
la s prsou můra.
Alleluja, alleluja.*

*Tak žehnal anděl boží
a sílil mdlé. Bud' statečný a věř.
Před osudem a před věčností
je víra a statečnost nejvyšší ctností.
Všem, kdo pevně věří,
vždycky se v dálce spasné jitro šerí.*

VLASTA POKORNÝ

*U vody šumí teskně chorý topol
a kaštany se budí.
A přijde jaro, léto veselé, o tobě pohovoří přátelé
a zazpívají.*

*Zahrada mládí tvého nevyčítá,
jen vzpomíná a mlčí.
Jež miloval jsi, trpí. Velký pátek
sterými hřeby protknul srdce matek,
vdor žíví v otcích.*

*Budiž ti země lehká, mladý druhu,
spíš pod slovanskou hroudou.
V karpatských sosnách vítr náš ti poví,
že u nás doma raší život nový,
že Čechy žijí.*

RADOSTNÝ PODZIM

*Kolikrát žil jsem tebou, kolikrát
pochybované mládí
z tvých mlh a listů symbol chtělo brát,
jenž k smrti svádí!*

*V tvých pestrých závějích, ó jeseni,
se brouzdávaly ženy,
jež melancholicky v mém rameni
šly zavěšeny,*

hrob nesly v srdci, na rtech tvoji chuť,

*pohřební rytmus v hlase.
A steskem bezejmenným mladá hrud'
vždy vlnila se.*

*Dnes lhostejna mi barva kulis tvých
i cár babího léta,
však z tvého tlení nový život dých,
podzime světa.*

*Ne city prchavé a nálady
mdlých nedověrných duší –
tam v hloubi v nové lidství základy
kladiva buší.*

*A vlhké mlhy napájejí zem,
v níž klíčí dobře sémě,
to vzejde štědře, bude vítězem
v tobě i ve mně,*

*nad jeho mořem slavné slunce vzplá,
skeptický politiku,*

*umlknou slova vášnivá a zlá
před hymnem díků.*

*Podzime světa, veliký tvůj dech
červánky hrůzné nití.
Však píseň důvěry zní k tobě z Čech :
sladko je žítí.*

STOLETÝ KALENDÁŘ

Verše pomíchané VLASTNÍ PODOBIZNA

*Daleko v hlubokém lese
vyvěrá zpěvavý pramen.
Z tmy k světlu se rodí a třese
podsvětní píseň.*

*Život mě křtil vodou živou,
chuť hlubin a temnot mi vdechl.
Mám v krvi píseň tu lživou
i její rytmus.*

*Sen zástupů v srdci mi zpívá,
vesmírná touha v něm bije.
A jen píseň tichá a zádumčivá
z mých slov zní k hvězdám.*

ŠTĚDRÝ DEN 1924

*Domove, nikdy nemluvíš
tak jako ve dnech, kdy jsme sami.
Tvůj hlas, to smutek je a tíž,
ať pod sluncem, ať pod hvězdami.*

*Mé srdce láskou choré je
i vzteklou nenávisť stůně,
však tebe vždycky pokreje
jen květy, jež jsou třpyt a vůně.*

*Mám tebe z celé duše rád
a bez tebe bych nemoh žítí.
Však tulák je můj kamarád
a chudým patří moje žití.*

*Se všemi vagabundy světa
bych pítí chtěl,
se všemi vagabundy světa.
bych jítí chtěl,
se všemi vagabundy světa
do nebeského království bych šel.*

Aix-en-Provence 24. XII 1924.

AIX-EN-PROVENCE

*Tvé platany a kašny se mnou jdou,
tvé chrámy smyslné i modré nebe,
zklenuté nad zvlněnou zahradou
tichého kraje. Ve snách vidím tebe,
pokojné město, s tebou žiji znova
a šeptám tobě milenecká slova.*

*Šum vody slyším, zpívá vodovod
a řeka plyne zasněně a tiše.
Při kolébavce v kámen jatých vod
kdys umírala stará římská říše.*

*Však tvoje zvony slavným hymnem bijí,
nic neslibují : zvoní, jsou a žijí.*

*Ráj na zemi si stvořit znal tvůj lid
a Matka Boží je mu přimlůvkyní*

*a svatá církev spěchá posvětit
radosti jeho na světě, hned nyní.
A břečťan, vavříin, cypřiš klidně věncí
v života kruhu lidskou existenci.*

*Mne severana v chladném paláci
při krbu večer důvěrně jsi hřálo,
když počet z dne jsem skládal. Na práci
jsem vynaložil hodin věru málo,
jak tvoje cikády jsem žil a lítal
a v zimním slunci tančivě se kmital.*

*Bud' sbohem, město, jež jsi dalo mír
uštvané duši, tělu dalo zdraví,
bud' sbohem! Ve tvůj podvečerní vír
severan smutný pod platan se staví
a jeho oči bloudí trochu stranou.
Nuž díky, díky! A snad na shledanou.*

SUR LE PONT

D'AVIGNON . . .

*Na avignonském mostě
se tančí,
o avignonském mostě
se zpívá,
však písnička je krátká
i taneček je krátký,
jen voda věčně šumí.*

*Na avignonském mostě
stál papež,*

*po avignonském mostě
šly věky
a dneska se tu loučí
s Provincí český básník.
Jen voda věčně šumí.*

*Na avignonském mostě
– buď sbohem! –
na avignonském mostě
au revoir!
cypřiše s olivami
kouzelné sladké země.
Jen voda věčně šumí.*

*Na avignonském mostě
dík tobě,
na avignonském mostě
zdráv stojím
a sním, jak tu kdys kráčel
král český Karel Čtvrtý.
Jen voda věčně šumí.*

*Na avignonském mostě
se tančí, o avignonském mostě
se zpívá
jak na tom pražském mostě.
Písnička dlouhá, dlouhá.
A voda věčně šumí.*

.

CÉLONY

*Viděl jsem Betlém :
jen temný cypřiš hlídal starý dům
obrostlý břečťanem
a huňatý pes vrčel nad kolébkou u vrat,
v níž spalo dítě.*

*Lednové slunce,
vesele hřálo, hraví motýli
se vzduchem kmitali
a první květy mandloní se růžověly
na černých stromech.*

*Ve vírech prachu
míjely divé automobily
na Marseille, Avignon,
sirény řvaly. Dítě spalo spánkem chudých
a spasitelů.*

*Královské dary
těž dostat mohlo. Ale hloupý pes
zle zuby vycenil,
když velkolepé dámy daly zastaviti
a chtěly k němu.*

*Chudoba svatá
už v kolébce zná vlastní důstojnost.
Vinice Provence,
vy víte, ty, nikoli nejmenší, Célony,
mohlo bys mluvit.*

VERŠE

*Kam došli jste kdo? V záři hvězd
pod cizím nebem bloudili jsme spolu,
snílkové z jiných dob.*

*Vzpomínám. Střecha má mi drahá jest
jak rodná země,
jež dává rytmus mému srdci.*

*Je na konci všech cest
buď domov, nemocnice, vězení,
anebo hrob.*

LÁSKA

*Stesk jara zhoustl v letní žár
a voní jasmínem a věnčí akátem
tvé skráně, Praho,
den za dnem kane, boží dar,
do ulic, jimiž okouzleni jdem,
i na tvou řeku, Praho.*

*Bolestmi korunovaná,
kde vzalas úsměvy a něhu věčných jar,
jimiž dnes kveteš?
Přadena věky snovaná*

*ti dala zlatohlav protkaný snem,
ten živý je, ne veteš.*

*Tvůj sen jsem s tebou snil.
I dovol dnes, bych vzpomínaje mrtvých,
kameny tvoje vděčně políbil.*

POZDRAV T. G. M.

V prosinci 1918

*Vítězi, který vjíždíš
do pražských bran,
žehnej Ti svatý Václav
a Mistr Jan.*

*Červenobílý prapor
jsi světem nes',
červenobílý prapor
Ti vlaje dnes.*

*A miliony srdcí
bijí Ti vstříc
a muži, ženy, děti
přišli Ti říc:*

*Náš otče, který vjíždíš
do pražských bran,
žehnej Ti svatý Václav
a Mistr Jan.*

NA UVÍTANOU

K 30.III.25

*Kdybych byl chlapec, sněženky bych přines'
a první fialky, jež rozvily se v skrytu
a řek' bych : "Vezměte, náš pane presidente,
nesu Vám pozdrav jara."*

*Kdybych byl voják, připomněl bych slávu
i psoty ležení na Rusi, na západě
a snad by se mi hlas nejistě trochu třásl,
když řek' bych : "Veliteli..."*

*Než voják zbraně nejdrobnější, péra,
co říci Mistrovi, když zbraň má jenom zpívá?
Muž mlčí o srdci. Však v našich očích čtete
oddanost, vděčnost, lásku.*

LEGENDA

*"Kameni hrobní, povol,
ať zlíbám chladné čelo!
I moje první kvítí
by věnčiti je chtělo,
kameni hrobní, povol,
to srdce nezemřelo."*

*Hoch kozonoh si stíral
píšťalou slzy s tváří
a slunce už v nich hrálo
úsměvnou jitřní září,
i otočil se kámen –*

bůh bohu stál v tvář tváří.

*Políbil Kristus chlapce
na kudrnatou hlavu,
vzal květy z jeho rukou
a stoupal v nebes slávu.
„Hle, vstať jest této chvíle”,
hoch hrál si na píšťalu.*

*Tak věčně odvalujem
s božího hrobu kámen,
bůh na nebesa mizí
z objetí našich ramen
a naše naděj čeká
na věky věkův. Amen.*

IMPROVIZACE

*Mne léky mořili a dietou,
až poslal jsem je k čertu.
Dnes květy chci, jež rudě vykvetou
a číši, jež lne ke rtu.*

*Granátem svítí víno červené
a tančivě v něm zpívá,
nač srdce nemocné
si vzpomene, života píseň Istivá.*

*Šílený tanec žen a osudů
a myšlenek a vášní
a z těch si nové kouzlo dobudu
a prudší rytmy básní.*

*Jako mé písni, dala česká zem
slzy a krev a hlínu
francouzské révě přesazené sem,
tož mělnickému vínu.*

*A granátový třpyt v nich obou plá
a jiskřičkami šlehá,
i domoviny chuť a zatrpklá.
též Nerudova něha.*

*Ty s víno rudé také miloval,
až vypadlo ti dláto,
tys platil krví, ty jsi všecko dal,
co tady muži svato.*

*Ve smutné chvíli tobě připíjím,
příteli Jene Šturso,
a ruka se mi třese strachem zlým,
můj drahý Jene Šturso.*

30.IV.25

MÁJOVÁ POBOŽNOST

*Je u nás v Čechách jaro zelené
a květen, měsíc tvůj, nade vše nejkrásnější,
Maria Panno.*

*Ne libanonské cedry studené
a upiaté, květ sám jsou sladké stromy zdejší
v zeleni plaché*

*a voní k chvále tvé a zpívají
od šera jitřního až do nočního tmění,
Maria Panno.*

*A stromů vrcholy se kývají,
květ s květem líbá se v tajemném proměnění,
noc dýše chladem.*

*Tvá sestra Venuše jde mezi nás
a s námi modlí se tvé věčné litanie,
Maria Panno.*

*Jen hvězdy plát nech, všechna světla zhas,
nech milost přseti, ať se nám v srdce lije,
Maria Panno!*

PŘEDMĚSTÍ

*I slunce je škoda
pro bídné zanedbané předměstí
i vločků sněhu,
jež víří v světle luceren.*

*Hnus, neřest a špína
má sladký domov na tom dláždění,
kde dříme zločin
a děti dorůstají v sběř.*

Sem, Ježíši Kriste,

*s úsměvem tichým kdybys zabloudil,
trnový věnec
hloub zarazili by ti v skrání.*

*Sem, misionářko,
sem kdybys přišla rovnost kázati
a lásku k lidem!
Beruško, drž se jiných niv.*

*I slunce je škoda,
když někdy zapadne v ten všivý kout.
Všeho je škoda
krom bacilů msty v kanálech.*

ZÁSTUPY

*Když přijde jaro
a na stromech je květ.,
my chudá pakáž
chcem odjakživa znovu dělit svět.*

*Jsme celé moře,
jsme hmota a jsme sen
a slunce svítí
milostí boží i nám do oken.*

*Na slunce vyjdem,

když na stromech je květ.
My chudá pakáž
chcem odjakživa znovu dělit svět.*

*Náš sen je věčný,
náš život vteřina.
A každá matka
s životem novým sen náš počíná.*

PRVNÍHO MÁJE

*Hle, prapory a hudby
a vojska, vojska, vojska nadějí.
Jdou, společný sen nad hlavami,
jsou ozdobeni květinami
a v jejich tiché dumy
řvou dobří pastýři.*

*Zrak bloudí, hledá vůdce.
Není jich, jsou jen pořadatelé.
A společný sen nad hlavami,
jdou ozdobeni květinami,
jdou otcové a matkv
a děti zdivené.*

*Štolami věků prošly
naděje pyšné trpělivých mas.
A tvrdé nebe nad hlavami
a tvrdší zemi pod nohami,
tak věčně chodit budu
muž s mužem, žena s ženou
i děti zdivené.*

LENIN

*Ten den přišel
tak jako všechny jiné.
Nezhaslo slunce, ale umřel člověk
a že byl velký, zem se zapotácela
jak lodička,
když veslař vyskočí z ní na břeh.*

*Širou Rusí
smuteční písně zakvílely
neseny větrem po sněhových pláních,
smuteční písně rozhoupaly srdce milionů
a všichni chudí světa,
i pokorní i mstiví, zaplakali.*

*Na soud boží
odešel Mikuláš Lenin
v purpurném plášti z lidské krve,
se svatozáří naivních červánků kol hlavy,
provázen modlitbami prostých srdcí
i slinou nenávisti.*

*Jděte, svědci.
Žalobci, jděte, promluvte. Bůh čeká.
Krev prolil? Vraždil? Ano. Ale vdechl víru
a vdechl život milionům milionů
netečných, tupých
a vrátil lidem radost poslouchati.*

*Zemi boží
dal těm, krev jejichž nejhojněji pila
od časů pyramid a faraonů.*

Slyšíte píseň cepů? To je vděčnost Ruska,

*mluvící skromně po mužických humnech
a to je hymnus nad potřeným hladem.*

*Nic než symbol,
ikona nová mezi ikonami vesnické chaty,
Mikuláš Lenin vešel v duševní říš ruskou
a do věčnosti bude svítit sloupem ohnivým
všem chudým světa
i pokorným i mstivým.*

VLČÍ RODINA

*Vlčata rostou, chtějí jíst,
ať chlebiček jim krásně odměřují
velmožní chlebodárci.*

*V doupěti našem písně zní
a časem smích, když heraldická zvěř
korunních zemí vyje v dálce.*

*Nad Prahou v noci podzimní
baldachýn nebes žlutým světlem září
v sen vlčků pokojný.*

*Spí blaženě a v jitřní čas
se líně protáhnou a brousí drápy
a cení lačné zuby.*

*Vlk s vlčicí se usmívá
a někdy počítá a někdy nepočítá,
však vždycky s vlčky zpívá.*

*Neb smích a zpěv a veselí
snad rádi nevidí,
však dosud nezdanili
velmožní chlebodárci.*

F. X. ŠALDOVI

*Království boží na zemi jsi chtěl?
Táborskou obec? Chladných větrů šum
odpověď jasnou Tobě přinášel,
křik msty a zloby, výsměch praotcům,
řemesla zlaté dno se rozeznělo
a pyšně zvedlo se poplužní čelo.*

*Básníku, tiše, v třpytu zimních hvězd
spí česká země. Mladé osení
pod sněhem čeká, bludnou spletí cest*

*jdou snové budoucnosti, jitřně zrosení,
jde víra, naděje, a ta se stáčí
s pozdravem k Tobě, rozsévači.*

Na podzim 1923.

LÉTO

*Šumějí lesy i vody
a světlo nad nimi zpívá.
Jedinou vteřinu ještě,
ty písni živá!*

*Prostory, hloubky a výšky
a hlasy neznámých dalek?
Kdyby se ozval hlas města,
jak by tě zalek!*

V té chladivé písni vody

*zní líbezný doprovod lesů
a všechny trudy a žaly
v ní smyju a střesu.*

DOMA NA HŘBITOVĚ

*Dva hroby podle sebe
už zarůstají travou
a vesele z ní hledí
maceška žlutá s tmavou.*

*Čas překlenul tu dálku,
jež byla mezi námi,
zem pochovala hoře
s tvrdými výčitkami,*

*zelená tráva bují
z popela otce, matky,*

*Syn ztracený se vrátil,
nad hroby stojí vratký.*

*A slunce svítí na vsi
a na zelená pole,
kde dějství mého mládí
je rozestřeno v kole.*

*Ze zahrad dýchá květen
a touhy roztančené
a dobrotivé nebe
se jako kdysi klene.*

*Kdybych směl, bože, volit,
chtěl bych nést všechno znova.
I radosti i hořkost
i nejkřutější slova.*

*A zas bych ubližoval
jak každý, kdo tu žije.
Neb v krutosti a lásce
náš život zavřený je.*

ZÁTIŠÍ

*Tvůj obraz mluví: Sedni k mému stolu,
chléb rozlom, nalej vína
a pij.*

*Sám nezůstaneš. Budete dva spolu,
tvář světa s vámi bude stále jiná
i táž.*

*S ptačími trilky přihopkuje dítě
a kmotra starost sedne
k vám blíž.*

*Chléb s vínem ztrpkne. Do pavoučí sítě
čas zapřede vám hlavy, pleť vám zšedne
i krev.*

*K studeným hvězdám daleko je z chladu
zcizené jizby, šerem.
zní pláč.*

*Na hlavu zklamanou, díš, chabé ruce kladu,
proč mučíme se mstivým podvečerem
my dva?*

*Tvůj obraz, mistře, hovořil tak ke mně,
neb zlobné nitro mísí
v jas tmu.*

*A přece chtěl bych pociťovat jemně
tvé barvy, které zpívají a křísí
z mlh sen.*